

**Методичні вказівки
до самостійної роботи
студентів економічних спеціальностей
з вивчення дисципліни
«Економіка і фінанси підприємства»
Частина 2**

Міністерство освіти і науки України
Вінницький національний технічний університет

**Методичні вказівки
до самостійної роботи
студентів економічних спеціальностей
з вивчення дисципліни
«Економіка і фінанси підприємства»
Частина 2**

Вінниця
ВНТУ
2020

Рекомендовано до друку Методичною радою Вінницького національного технічного університету Міністерства освіти і науки України (протокол № 5 від 23.01.2020 р.)

Рецензенти:

Н. П. Карачина, доктор економічних наук, професор

Н. О. Коваль, кандидат економічних наук, доцент

Методичні вказівки до самостійної роботи студентів економічних спеціальностей з вивчення дисципліни «Економіка і фінанси підприємства». Ч. 2. / Уклад. Т. М. Пілявоз, Л. Д. Глущенко. – Вінниця : ВНТУ, 2020. – 50 с.

Наведений в методичних вказівках комплекс містить інформаційний обсяг тем з навчальної дисципліни, питання для самостійного опрацювання, завдання для самостійного розв'язування, тести, а також рекомендовану літературу і сприяє більш глибокому засвоєнню студентами навчального матеріалу та надає можливість його самостійного опрацювання.

Розраховано на студентів економічних спеціальностей закладів вищої освіти.

ЗМІСТ

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ.....	4
ТЕМА № 5 Майнові ресурси (активи) підприємства	6
5.1 Зміст теми.....	6
5.2 Задачі для самостійного розв'язання	13
5.3 Запитання для самоконтролю	17
5.4 Тестові завдання.....	18
ТЕМА № 6 Поточні витрати підприємства та собівартість продукції	26
6.1 Зміст теми.....	26
6.2 Задачі для самостійного розв'язання	28
6.3 Запитання для самоконтролю	29
6.4 Тестові завдання.....	30
ТЕМА № 7 Доходи і цінова політика підприємства.....	34
7.1 Зміст теми.....	34
7.2 Завдання для самостійного виконання та розв'язання.....	36
7.3 Запитання для самоконтролю	37
7.4 Тестові завдання.....	38
ТЕМА № 8 Фінансові результати діяльності підприємства	41
8.1 Зміст теми.....	41
8.2 Завдання для самостійного виконання та розв'язання.....	42
8.3 Запитання для самоконтролю.	44
8.4 Тестові завдання.....	45
РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА	48

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Економіка і фінанси підприємства як певна галузь науки й навчальна дисципліна базується на пізнанні та свідомому використанні економічних законів і закономірностей функціонування та розвитку підприємств.

Метою вивчення дисципліни є формування у студентів сучасного економічного мислення і системи спеціальних знань про базові поняття щодо господарсько-фінансової діяльності підприємства, змісту її окремих напрямів та їх взаємозв'язку, системи показників, що її характеризують.

Також студент має знати економічно-правові основи функціонування підприємства в системі ринкових відносин, основні напрями та види його діяльності; види підприємств, що функціонують в Україні;

У результаті виконання самостійних завдань студент має вміти:

- визначати економічно-правові основи функціонування підприємства в системі ринкових відносин, основні напрями та види його діяльності;
- розраховувати вартість основних засобів, амортизаційні відрахування та показники використання основних засобів підприємства;
- визначати виробничу потужність механічного та складального цехів;
- розраховувати нормативи оборотних засобів у виробничих запасах, у незавершеному виробництві, у запасах готової продукції та показники ефективності використання оборотних засобів підприємства;
- визначати чисельність робітників, які працюють відрядно або погодинно, необхідних для виконання конкретного технологічного процесу;
- розраховувати заробітну плату працівників за різними формами та системами оплати праці;
- складати калькуляцію собівартості одиниці продукції;
- визначати ціни на продукцію підприємства.
- розраховувати прибуток та рентабельність продукції підприємства;

СРС складається з задач для самостійного розв'язування, питань для самоконтролю та тестових завдань для перевірки засвоєння теоретичного матеріалу. Самостійна робота студента над засвоєнням навчального матеріалу може виконуватися у бібліотеці, навчальних кабінетах і лабораторіях, комп'ютерних класах, а також в домашніх умовах.

На самостійне опрацювання студентів виносяться навчальні матеріали, що:

- за рівнем складності доступні для самостійного вивчення;
- розширюють, доповнюють, деталізують знання основ, викладених в базовому курсі;
- аналогічні вивченим, побудовані на принципах, вже розглянутих у попередніх темах;
- спрямовані на формування навичок і стійких знань: задачі, тести, питання для самоперевірки, а також матеріали практичного спрямування,

тобто такі, які ілюструють застосування викладених в базовому курсі загальних принципів у виробничих умовах.

Основною формою контролю та оцінювання самостійної роботи студентів є проведення контрольних заходів (поточний та підсумковий контроль). Поточний контроль здійснюється під час проведення практичних занять і має на меті перевірку рівня підготовленості студента до виконання конкретної роботи. Підсумковий контроль охоплює семестровий контроль.

Контроль СРС здійснюється залежно від виду самостійної роботи й передбачає такі форми: тестування; контрольні питання після кожної лекції; співбесіда; захист курсових робіт; перевірка виконання індивідуальних завдань під час практики; колоквиуми; звіти про виконання практичних робіт; інші форми.

Форми самостійної роботи студентів, форми контролю та звітність

Види та форми самостійної роботи студентів	Форми контролю та звітності
1. Вивчення обов'язкової та додаткової літератури, конспектів лекцій тощо	1. Активна участь у різних видах аудиторних занять
2. Виконання домашніх завдань	2. Перевірка правильності виконання завдань
3. Підготовка до практичних занять	3. Активна участь у практичних заняттях
4. Підготовка до контрольних робіт та інших форм поточного контролю	4. Написання контрольної роботи тощо
5. Практикум з навчальної дисципліни	5. Перевірка правильності виконання завдань

В процесі проведення контрольних заходів викладач оцінює:

- рівень засвоєння студентом навчального матеріалу, винесеного на самостійне опрацювання;
- вміння використовувати теоретичні знання при виконанні практичних задач;
- обґрунтованість та логічність викладення самостійно вивченого матеріалу;
- повноту розкриття теми дослідження;
- оформлення матеріалів згідно з висунутими вимогами.

- ТЕМА № 5 Майнові ресурси (активи) підприємства

Мета: закріпити у студентів теоретичні знання про сутність, класифікацію та особливості функціонування основних засобів підприємства, а також розвинути практичні навички з розрахунку вартості основних засобів, амортизаційних відрахувань та показників використання основних засобів підприємства; також закріпити теоретичні знання та розвинути практичні навички з розрахунку показників ефективності використання оборотних засобів підприємства, нормативів оборотних засобів у: виробничих запасах, незавершеному виробництві, запасах готової продукції.

5.1 Зміст теми

Сутність активів підприємства та їх місце в системі ресурсного забезпечення діяльності. Класифікація активів підприємства. Характеристики підприємства, що визначають особливості формування його активів.

Поняття, склад та класифікація необоротних активів підприємства. Особливості необоротних активів підприємства як складової його ресурсів.

Сутність, класифікація та особливості відтворення основних засобів підприємства. Амортизація як інструмент відтворення основних засобів та джерело формування фінансових ресурсів: поняття, методи нарахування. Методичні інструменти оцінювання стану, руху та ефективності використання основних засобів підприємства.

Нематеріальні активи підприємства: сутність, класифікація, призначення, особливості формування та відтворення.

Довгострокові фінансові інвестиції підприємства: поняття, класифікація, методи оцінювання.

Оборотні активи підприємства: економічна сутність та класифікація. Відмітні характеристики оборотних активів як складової ресурсів підприємства. Поняття та особливості кругообороту оборотних активів підприємства. Сутність і методика оцінювання виробничого, операційного та фінансового циклів підприємства.

Запаси як складова ресурсного забезпечення підприємства: сутність, класифікація, види вартості та методи оцінювання вибуття.

Дебіторська заборгованість підприємства як складова економічних ресурсів підприємства: сутність, склад, види вартості, призначення та класифікація.

Сутність і класифікація грошових активів підприємства та їх еквівалентів. Відмітні особливості грошових активів як складової майнових ресурсів підприємства. Особливості кругообороту грошових активів підприємства та інструменти його забезпечення.

Методичні інструменти аналізу активів підприємства.

Обґрунтування планового обсягу активів підприємства: завдання, етапи та методи.

Резерви прискорення оборотності активів підприємства.

Основні формули для розв'язання задач з теми

Первісна вартість основних фондів

$$B_n = B_{np} + B_\delta + B_m + B_{з\delta} + B_{ін} \quad (5.1)$$

або

$$B_n = B_{сн} + B_{обл} + B_з + B_{ін}, \quad (5.2)$$

де B_{np} – витрати на придбання об'єкта основних фондів, грн;

B_δ – витрати на доставку об'єкта основних фондів, грн;

B_m – витрати на монтаж об'єкта основних фондів, грн;

$B_{з\delta}$ – витрати на запуск у дію об'єкта основних фондів, грн;

$B_{сн}$ – витрати на спорудження об'єкта, грн;

$B_{обл}$ – витрати на обладнання, що встановлюється на спорудженому об'єкті, грн;

$B_{ін}$ – інші супутні витрати, пов'язані з придбанням або спорудженням об'єкта основних фондів, грн.

Відновна вартість основних фондів

$$B_в = \frac{B_n}{\left(1 + \frac{\Delta\Pi_{np}}{100}\right)^t}, \quad (5.3)$$

де B_n – первісна вартість об'єкта основних фондів, грн;

$\Delta\Pi_{np}$ – річний приріст продуктивності праці в країні, %;

t – кількість років, що пройшли від року створення діючого об'єкта основних фондів.

Відновна вартість основних фондів з урахуванням їх зносу

$$B_в^{zn} = B_в - (t \cdot AB), \quad (5.4)$$

де AB – щорічна сума амортизаційних відрахувань.

Залишкова(балансова) вартість об'єкта основних фондів

$$B_3 = B_n - C_{3н}, \quad (5.5)$$

де B_3 – залишкова вартість об'єкта основних фондів;

B_n – первісна вартість об'єкта основних фондів;

$C_{3н}$ – сума накопиченого зносу об'єкта основних фондів за весь термін його експлуатації.

Середньорічна вартість основних фондів

$$\bar{B} = B_{ноч} + \frac{П \cdot r_1}{12} - \frac{B \cdot r_2}{12}, \quad (5.6)$$

де $B_{ноч}$ – вартість основних фондів на початок періоду;

$П, B$ – вартість відповідно введених та виведених основних фондів протягом періоду;

r_1, r_2 – кількість повних місяців відповідно з моменту введення і вибуття основних фондів до кінця періоду.

Амортизація – це поступове перенесення вартості основних фондів на вартість виготовленої продукції, виконаних робіт і послуг з метою їх повного відновлення.

Норма амортизації – це річні відсотки відшкодування вартості зношеної частини основних фондів.

Норми амортизації обчислюються за такою формулою

$$H_a = \frac{B_n - B_l}{B_n \cdot T_{кв}} \cdot 100, \quad (5.7)$$

де B_n, B_l – відповідно, первісна та ліквідаційна вартості об'єкта основних фондів;

$T_{кв}$ – строк корисного використання, роки.

У практиці господарювання підприємства може бути застосований один з кількох методів нарахування амортизації:

- прямолінійний (або рівномірний),
- виробничий,
- зменшеної залишкової вартості,
- зменшеного подвійного залишку,
- кумулятивний.

Метод прямолінійної (рівномірної) амортизації передбачає, що протягом усього строку корисного використання об'єкта основних фондів його вартість, що амортизується, рівномірно списується (розподіляється) на поточні витрати підприємства та відноситься на собівартість

виготовленої продукції, виконаних робіт та послуг, що надаються. Щорічна сума амортизаційних відрахувань (АВ) визначається за формулою

$$AB = \frac{B_n - B_l}{T_{к.в}}, \quad (5.8)$$

де B_n – початкова вартість основних фондів, грн;

B_l – ліквідаційна вартість основних фондів, грн;

$T_{к.в.}$ – строк корисного використання основних фондів, роки.

Виробничий метод нарахування амортизації базується на припущенні, що об'єкт основних фондів амортизується тільки під час його експлуатації. При цьому тимчасові строки його бездіяльності ніяк не впливають на процес нарахування амортизації, а річна сума амортизаційних відрахувань визначається за формулою

$$AB = Q_{\phi} \times H_{в.а.}, \quad (5.9)$$

де Q_{ϕ} – фактичний річний обсяг продукції (робіт, послуг), нат. од.;

$H_{в.а.}$ – виробнича ставка (норма) амортизації, грн/од.

Виробнича ставка (норма) амортизації визначає, яка частка вартості об'єкта основних фондів, що амортизується, припадає на одиницю продукції, виходячи з очікуваного обсягу її випуску за весь термін його корисного використання. Вона обчислюється за формулою

$$H_{в.а.} = \frac{B_n - B_l}{Q_{оч}}, \quad (5.10)$$

де $Q_{оч}$ – загальний розрахунковий (або очікуваний) обсяг виробництва за весь термін використання об'єкта основних фондів, нат. од.

Метод зменшеної залишкової вартості. Річна сума амортизаційних відрахувань за цим методом обчислюється за формулою

$$AB = B_з \cdot H_а, \quad (5.11)$$

$$H_а = \left(1 - T_{к.в.} \sqrt[T_{к.в.}]{\frac{B_l}{B_n}} \right), \quad (5.12)$$

де $B_з$ – залишкова вартість основних фондів, грн;

$H_а$ – річна норма амортизації;

$T_{к.в.}$ – кількість років корисного використання об'єкта основних фондів.

Метод подвійного зменшеного залишку. При нарахуванні амортизації за допомогою цього методу ліквідаційна вартість основних

фондів не враховується. Сума річних амортизаційних відрахувань визначається за формулою

$$AB = 2 \cdot H_a \cdot B_3 / 100, \quad (5.13)$$

$$H_a = \frac{100}{T_{к.в.}}, \quad (5.14)$$

де H_a – норма амортизаційних відрахувань, %;

$T_{к.в.}$ – строк корисного використання, роки.

Кумулятивний метод амортизації ще називають методом списання вартості за сумою кількості років. Річна сума амортизації обчислюється за формулою

$$AB = k \cdot (B_n - B_n), \quad (5.15)$$

де k – кумулятивний коефіцієнт, який обчислюється так:

$$k = \frac{\text{Кількість років, що залишилися до кінця строку служби об'єкта}}{\text{Сума років строку служби об'єкта}}. \quad (5.16)$$

Показниками динаміки (руху) основних фондів є коефіцієнт оновлення і коефіцієнт вибуття, які розраховуються на основі балансу основних фондів.

Коефіцієнт оновлення основних фондів визначається за формулою

$$K_{он} = \frac{\Pi}{B_{кін}} \cdot 100. \quad (5.17)$$

Коефіцієнт вибуття основних фондів визначається за формулою

$$K_в = \frac{B}{B_{поч}} \cdot 100, \quad (5.18)$$

де $B_{кін}$, $B_{поч}$ – вартість основних фондів відповідно на кінець і на початок періоду;

Π , B – вартість відповідно введених і виведених з експлуатації основних фондів.

Для оцінювання ефективності використання основних фондів застосовуються показники фондоддачі, фондоемності та фондоозброєності.

Фондовіддача визначається за формулою

$$\Phi B = \frac{Q}{\bar{B}}, \quad (5.19)$$

де Q – обсяг виготовленої продукції;

\bar{B} – середньорічна первісна вартість основних виробничих фондів.

Фондоємність розраховується за формулою

$$\Phi C = \frac{\bar{B}}{Q}. \quad (5.20)$$

Фондоозброєність визначається як відношення вартості основних виробничих фондів до чисельності промислово-виробничого персоналу (працівників основної діяльності)

$$\Phi O = \frac{\bar{B}}{\bar{C}_{ПВП}}, \quad (5.21)$$

де \bar{B} – середньорічна первісна вартість основних виробничих фондів;

$\bar{C}_{ПВП}$ – середньооблікова чисельність промислово-виробничого персоналу (або робітників).

Норматив оборотних засобів у виробничих запасах

$$H_{вз} = P_{\partial} \times H_3, \quad (5.22)$$

де P_{∂} – середньоденна потреба підприємства в певному виді матеріальних ресурсів;

H_3 – норма запасу певного виду матеріальних ресурсів, дні.

Норма запасу матеріальних ресурсів (H_3) охоплює: транспортний, технологічний, підготовчий, поточний та страховий запаси.

Норматив оборотних засобів у незавершеному виробництві ($H_{н.в.}$)

$$H_{н.в.} = Q_{\partial} \cdot T_{в.ц.} \cdot K_{н.в.}, \quad (5.23)$$

де Q_{∂} – середньоденний обсяг випуску продукції, розрахований за виробничою собівартістю;

$T_{в.ц.}$ – тривалість виробничого циклу;

$K_{н.в.}$ – коефіцієнт наростання витрат на виробництво продукції.

Коефіцієнт наростання витрат

$$K_{нв} = \frac{M + 0,5 \cdot (C_1 - M)}{C_1} \text{ або } K_{нв} = \frac{C_0 + 0,5C_1}{C_0 + C_1}, \quad (5.24)$$

де M – сума матеріальних витрат на виробництво одного виробу;

C_1 – собівартість одиниці виробу;

C_0 – одноразові витрати на початку циклу виготовлення продукції.

Середньоденний обсяг випуску продукції (Q_d)

$$Q_d = \frac{Q}{D}, \quad (5.25)$$

де Q – обсяг виготовленої продукції, оцінений за виробничою собівартістю;

D – кількість днів в періоді.

Норматив оборотних засобів у запасах готової продукції на складі (H_{zn}) визначається як добуток одноденного випуску продукції за виробничою собівартістю (Q_d) на норму запасу готової продукції на складі в днях (H_3)

$$H_{zn} = Q_d \cdot H_3. \quad (5.26)$$

Сукупний норматив оборотних засобів підприємства (H_c)

$$H_c = H_{вз} + H_{нв} + H_{мп} + H_{zn}, \quad (5.27)$$

де $H_{вз}$ – норматив оборотних засобів у виробничих запасах;

$H_{нв}$ – норматив оборотних засобів у незавершеному виробництві;

$H_{мп}$ – норматив оборотних засобів у витратах майбутнього періоду;

H_{zn} – норматив оборотних засобів у запасах готової продукції.

Для оцінювання ефективності використання оборотних засобів застосовується низка показників.

Коефіцієнт оборотності (кількість оборотів, швидкість обороту)

$$K_{об} = \frac{P}{\overline{OЗ}}, \quad (5.28)$$

де P – виручка від реалізації;

$\overline{OЗ}$ – середній залишок оборотних засобів.

Коефіцієнт завантаження – величина обернена коефіцієнту оборотності.

$$K_3 = \frac{\overline{OЗ}}{P}. \quad (5.29)$$

Тривалість одного обороту, в днях, обчислюється за формулою

$$O = \frac{T}{K_{об}} = \frac{T}{P / \overline{OЗ}} = \frac{T \cdot \overline{OЗ}}{P}, \quad (5.30)$$

де T – кількість днів в періоді (вважається, що для місяця $T = 30$, кварталу $T = 90$, року $T = 360$);

P – виручка від реалізації.

Вивільнення (додаткове залучення) оборотних засобів розраховується за такими формулами

$$\Delta \overline{OЗ} = (O_2 - O_1) \cdot \frac{P_2}{T} \quad (5.31)$$

або

$$\Delta \overline{OЗ} = \overline{OЗ}_2 - \frac{P_2}{K_{об1}}, \quad (5.32)$$

де O_2 , O_1 – тривалість одного обороту відповідно у звітному і попередньому періодах (або за планом);

P_2 – обсяг реалізації за звітний період;

$K_{об1}$ – коефіцієнт оборотності у попередньому періоді.

5.2 Задачі для самостійного розв'язання

Задача 5.1

Вартість основних фондів на початок планового періоду складає 2660 тис. грн. У березні планується введення в експлуатацію основних фондів на суму 220 тис. грн. 1 серпня планується вилучення основних фондів на суму 160 тис. грн. Визначити середньорічну вартість основних фондів і вартість основних фондів на кінець планового року.

Задача 5.2

Визначити відновну вартість автоматичної лінії з розливу безалкогольних напоїв, якщо відомо, що її первісна вартість 100 тис. грн, лінія експлуатується 3 роки, середньорічний приріст продуктивності праці у народному господарстві становив 1%. Якою буде відновна вартість лінії з урахуванням зносу, якщо відомо, що річна норма амортизації становить 15%?

Задача 5.3

Повна первісна вартість обладнання 2000 тис. грн. Його можлива ліквідаційна вартість 50 тис. грн, термін використання обладнання – 10 років. Розрахувати суму фізичного зносу об'єкта в нормальних умовах функціонування через 5 років після введення в дію.

Задача 5.4

Первісна вартість основних виробничих фондів підприємства на початок року складає 40 млн грн. Протягом року були введені в дію машини на суму 3 млн грн та виведено з експлуатації обладнання на суму 2 млн грн. Знос фондів на початок року складав 30%, а норма амортизації за рік – 10%. Визначте: а) первісну вартість основних фондів на кінець року; б) суму амортизації за рік; в) залишкову вартість основних фондів на кінець року.

Задача 5.5

Повна первісна вартість верстата – 10,2 тис. грн, строк експлуатації – 8 років. Затрати на модернізацію складають 2,3 тис. грн, витрати на демонтаж – 0,2 тис. грн, залишкова вартість верстата – 0,5 тис. грн.

Визначте річну суму амортизаційних відрахувань та норму амортизації за умов лінійного методу нарахування.

Задача 5.6

Визначте річну суму амортизаційних відрахувань за такими способами нарахування амортизації.

1. Прямолінійний метод.

Придбаний об'єкт вартістю 120 тис. гривень зі строком експлуатації 5 років.

2. Метод зменшення залишкової вартості.

Придбаний об'єкт основних засобів вартістю 100 тис. гривень зі строком експлуатації 5 років.

3. Кумулятивний метод.

Придбаний об'єкт основних засобів вартістю 150 тис. гривень. Строк експлуатації встановлений в 5 років.

Задача 5.7

Визначити показники використання основних фондів (фондовіддачу, фондоємність, фондоозброєність), якщо відомо, що вартість основних фондів на початок року становить 690 тис. грн. У лютому буде введено основних фондів на 60 тис. грн, у липні – на 50 тис. грн. Обсяг випуску продукції становить 9500 тис. грн. Чисельність промислово-виробничого персоналу 794 осіб.

Задача 5.8

Обчислити показники використання основних фондів, фондоозброєності робітників та коефіцієнт зносу основних фондів на кінець року, якщо відомо, що первісна вартість основних фондів на початок року 10 млн грн, на кінець року – 12,1 млн грн, залишкова вартість основних фондів на кінець року 11,3 млн грн. За звітний період валова продукція склала 25 млн грн, чисельність робітників у максимально тривалій зміні 3200 чоловік.

Задача 5.9

У I кварталі підприємство реалізувало продукції на 250 тис. гривень, середньоквартальні залишки оборотних засобів склали 25 тис. гривень. У II кварталі обсяг реалізації продукції збільшиться на 10%, а час одного обороту оборотних засобів буде скорочено на 1 день.

Визначте:

а) коефіцієнт оборотності оборотних засобів і час одного обороту в днях у I кварталі;

б) коефіцієнт оборотності оборотних засобів та їх абсолютну величину у II кварталі;

в) вивільнення оборотних засобів у результаті скорочення тривалості одного обороту оборотних засобів.

Задача 5.10

Квартальна програма випуску виробів – 1000 шт., чиста вага одного виробу – 8 кг; втрати під час кування – 2,9 кг; відходи в стружку – 11,7 кг; шліфувальний пил – 0,4 кг. Періодичність постачання чавуну – 20 днів.

Визначте: а) норму витрат і коефіцієнт використання металу на виготовлення одного виробу; б) розмір поточного та страхового запасів металу.

Задача 5.11

У звітному періоді оборотні засоби підприємства склали 1400 тис. грн. Питома вага матеріалів в загальній сумі оборотних засобів – 25%. У наступному році планується знизити витрати матеріалів на один виріб на 15%. Визначте, яким буде розмір оборотних засобів у наступному році з урахуванням скорочення норм витрат матеріалів.

Задача 5.12

Визначити норматив власних оборотних засобів, вкладених у залишки готової продукції, якщо відомо, що час перебування готової продукції на складі – 6,2 дня, час на оформлення розрахункових документів у банку – 3 дні. Річний випуск продукції за виробничою собівартістю – 5,2 млн гривень.

Задача 5.13

У звітному році сума нормованих засобів на підприємстві склала 100 тис. грн. Тривалість одного обороту оборотних засобів – 35 днів. У наступному році обсяг продукції, що реалізується, збільшиться на 5%. Визначте на скільки днів скоротиться час одного обороту за тією ж величиною нормованих оборотних засобів.

Задача 5.14

Для забезпечення виробництва та реалізації продукції необхідна певна сума оборотних засобів. Виробнича програма – 700 виробів за рік, собівартість одного виробу – 150 гривень. Коефіцієнт наростання витрат в незавершеному виробництві – 0,66. Витрати основних матеріалів на один виріб – 100 гривень за нормою запасу 25 днів. Витрати допоміжних матеріалів на річний випуск – 6000 гривень за нормою запасу 40 днів, палива – 3200 гривень та 30 днів, інших виробничих запасів – 9000 грн та 60 днів. Витрати майбутніх періодів – 1000 грн. Норма запасу готової продукції – 5 днів.

Визначте нормативи оборотних засобів за елементами (виробничі запаси, незавершене виробництво, готова продукція) та їх загальну суму.

Задача 5.15

Планова річна потреба в металі – 2 тис. т, вартість 1 т металу – 1,5 тис. грн, інтервал між поставками – 30 днів. Страховий запас приймається в розмірі 50% поточного запасу, час на розвантаження та підготовку матеріалу до виробництва – 2 дні.

Визначте:

- а) норму запасу в днях, виходячи з середнього поточного запасу;
- б) норматив оборотних засобів за виробничими запасами.

Задача 5.16

Визначте виробничі запаси (в гривнях та днях) на квартал для шахти, яка має план видобування вугілля 216 тис. т. Витрати кріпильного лісу на 1000 т вугілля – 20 м^3 , металу – 5 т. Ціна 1 м^3 лісу – 20 тис. грн, ціна 1 т металу – 30 тис. грн. Інтервал між двома поставками лісу – 16 діб, металу – 6 діб. Тривалість термінової поставки лісу – 10 днів, металу – 2 доби. Норма поточного запасу, враховуючи підготовчу та лабораторну норми, для лісу складає 8 діб, для металу – 1 добу.

Задача 5.17

Обчислити суму вивільнених оборотних засобів і величину прискорення їх оборотності у звітному році внаслідок скорочення тривалості виробничого циклу виробів на 20%. Обсяг реалізованої продукції становив 2880 тис. грн, загальний норматив оборотних засобів – 240 тис. грн, питома вага часткового нормативу оборотних засобів у незавершеному виробництві у загальному нормативі – 4%.

5.3 Запитання для самоконтролю

1. Дайте означення сутності основних фондів та їх призначення в підприємстві.
2. Чи існує зв'язок між економічними категоріями «основні фонди», «основні виробничі фонди»?
3. Назвіть ознаки, за якими класифікують основні фонди підприємства. Що собою являють активні та пасивні основні фонди?
4. Дайте характеристику видової (виробничої) структури основних фондів підприємства. Розкрийте фактори та тенденції динаміки виробничої структури основних фондів.
5. Як оцінюють наявність і рух основних фондів? Завдяки яким показникам визначають ефективність використання основних фондів?
6. Призначення вартісних показників оцінювання основних фондів, їх види і сутність.
7. Які види зносу основних фондів ви знаєте? Дайте означення кожного.
8. Розкрийте сутність амортизації основних фондів підприємства.
9. Які методи амортизації основних фондів підприємства існують?
10. Назвіть види відтворення основних фондів. Наведіть приклади простого та розширеного відтворення.
11. Які види ремонтів ви знаєте? Дайте характеристику кожного з них, а також наслідків їх здійснення.
12. Дайте характеристику показникам, що характеризують ступінь зносу та інтенсивність відновлення основних фондів підприємства.
13. Дайте означення поняття «оборотні засоби» підприємства.
14. Розкрийте сутність оборотних засобів і визначте основні риси, які відрізняють їх від основних засобів підприємства.
15. Які елементи входять до складу оборотних засобів підприємства?
16. За якими класифікаційними ознаками поділяються оборотні засоби підприємства?
17. Відмінність та єдність оборотних фондів і фондів обігу.
18. За допомогою яких показників оцінюється ефективність використання оборотних засобів підприємства?
19. Які існують проблеми підвищення ефективності використання оборотних засобів на підприємствах України?
20. Дайте означення необхідного вивільнення або додаткового залучення оборотних засобів унаслідок підвищення ефективності їх використання.
21. Розкрийте мету нормування оборотних засобів підприємства.
22. Які методи нормування оборотних засобів існують?
23. Охарактеризуйте нормування оборотних засобів у виробничих запасах.
24. Охарактеризуйте нормування оборотних засобів у незавершеному виробництві.

25. Охарактеризуйте нормування оборотних засобів у витратах майбутніх періодів.

26. Охарактеризуйте нормування оборотних засобів у залишках готової продукції.

5.4 Тестові завдання

1. До складу основних виробничих фондів входять:

- а) будівлі, споруди, передавальні пристрої, транспортні засоби;
- б) будівлі, споруди, передавальні пристрої, устаткування, незавершене виробництво, інструменти і прилади, транспортні засоби;
- в) будівлі, споруди, машини, устаткування, транспортні засоби, інструменти і прилади, запаси сировини і матеріалів.

2. Ознака, що лежить в основі поділу основних фондів на активну та пасивну частини, це:

- а) цільове призначення;
- б) рівень дохідності;
- в) ступінь спрацьованості;
- г) характер участі у виробничих процесах.

3. До активної частини основних виробничих фондів відносять:

- а) машини, устаткування, передавальні пристрої;
- б) будівлі, споруди, інвентар;
- в) будівлі, споруди, незавершене виробництво, готову продукцію;
- г) незавершене виробництво, машини, транспортні засоби

4. До пасивної частини основних виробничих фондів відносять:

- а) машини, споруди, транспортні засоби, збутову мережу;
- б) будівлі, споруди, інвентар;
- в) устаткування, силові машини, вимірювальні прилади та техніку.

5. Основні фонди при зарахуванні на баланс підприємства в результаті придбання, будівництва оцінюються за:

- а) відновною вартістю;
- б) первісною вартістю;
- в) залишковою вартістю.

6. Виробнича структура основних фондів відображає:

- а) склад і співвідношення основних фондів відносно ролі та функцій у технологічному процесі;
- б) склад і співвідношення основних фондів між їх активною та пасивною частками;
- в) склад і співвідношення основних фондів між їх групами за віком;
- г) склад і співвідношення основних фондів за їх призначенням.

7. Сума амортизаційних відрахувань використовується на:

- а) відтворення та вдосконалення основних фондів підприємства;
- б) покриття матеріальних витрат підприємства і виплату заробітної плати.

8. Під фізичним зносом основних фондів розуміють:

- а) зменшення вартості машин і устаткування в результаті впровадження нових ефективних їх видів;
- б) постійну втрату основними фондами своєї первісної вартості в процесі виробництва;
- в) постійну втрату основними фондами своєї первісної вартості, що відбувається з ними в процесі виробництва чи їх бездіяльності.

9. До первісної вартості необоротних активів вносять такі витрати:

- а) витрати на ліквідацію основних засобів;
- б) прямі податки;
- в) витрати на доставку основних засобів;
- г) витрати на сплату відсотків за користування кредитом.

10. Залишкова вартість основних фондів відображає:

- а) вартість основних фондів, що ще не перенесена на витрати виробництва й обігу;
- б) їхню ринкову вартість;
- в) можливу ціну їхнього продажу;
- г) вартість основних фондів на момент їхньої ліквідації.

11. Амортизація основних фондів – це:

- а) знос основних фондів;
- б) процес перенесення вартості основних фондів на собівартість виготовленої продукції;
- в) відтворення основних фондів;
- г) витрати на утримання основних фондів.

12. Норма амортизації (%) показує:

- а) яка сума коштів витрачається на відтворення основних фондів;
- б) нормативний термін експлуатації основних фондів;
- в) частку балансової вартості основних фондів, що щорічно переноситься на створену продукцію.

13. Метод якої амортизації дозволяє вирішити проблему заміни основних фондів з виникненням перевищення темпів морального зносу над темпами фізичного зносу?

- а) рівномірної;

- б) прискореної;
- в) нерівномірної;
- г) прямолінійної.

14. До методів нарахування амортизації необоротних активів відносять:

- а) пропорційний;
- б) мультиплікаційний;
- в) математичний;
- г) прямолінійний.

15. Відновна вартість основних фондів дорівнює:

- а) фактичній сумі витрат підприємства на придбання, транспортування, монтаж, побудову і спорудження основних засобів;
- б) первісній вартості за вирахуванням зносу;
- в) витратам на створення, будівництва, придбання, транспортування та монтаж даного предмета основних засобів у сучасних умовах, за чинними цінами на момент переоцінювання;
- г) вартості, за якою основні фонди відображаються на балансі підприємства.

16. Розрахунок амортизаційних відрахувань методом залишку, що зменшується, передбачає:

- а) нарахування амортизації відповідно до норм амортизації рівномірно, протягом нормативного строку служби;
- б) здійснення значної частки амортизаційних відрахувань в перший рік використання основних фондів (до 30%);
- в) нарахування амортизації на підставі залишкової вартості;
- г) нарахування амортизації на підставі строку корисної служби основних фондів.

17. Прискорена амортизація означає:

- а) нарахування амортизації за сумою цифр числа років експлуатації основних фондів;
- б) нарахування амортизації відповідно до норм амортизації рівномірно, протягом нормативного строку служби;
- в) засіб формування процесу накопичення капіталу, прискорення оновлення та модернізації машин і устаткування з метою підвищення конкурентоспроможності на світових ринках;
- г) нарахування амортизації на підставі залишкової вартості.

18. Коефіцієнт оновлення основних фондів розраховується на підставі:

- а) середньорічної вартості основних фондів;
- б) вартості основних фондів на початок року;

- в) залишкової вартості основних фондів;
- г) вартості основних фондів на кінець року.

19. Фондовіддача розраховується на підставі:

- а) вартості основних фондів на початок року;
- б) середньорічної вартості основних фондів;
- в) середньорічної вартості активної частки основних фондів;
- г) вартості основних фондів на кінець року.

20. Ефективність використання основних фондів визначається такими показниками:

- а) коефіцієнтом оновлення та коефіцієнтом вибуття;
- б) фондівіддачею та фондоємністю;
- в) коефіцієнтом інтенсивного використання основних фондів;
- г) коефіцієнтом екстенсивного використання основних фондів.

21. Коефіцієнт екстенсивного використання основних фондів відображає:

- а) загальну ефективність використання основних фондів;
- б) ефективність використання устаткування відносно часу;
- в) ефективність використання устаткування відносно його потужності;
- г) рух основних фондів.

22. Фондоємність розраховується на підставі:

- а) обсягу випущеної продукції;
- б) обсягу готових виробів;
- в) обсягу реалізованої продукції;
- г) обсягу готових виробів та напівфабрикатів.

23. Коефіцієнт вибуття основних фондів розраховується на підставі:

- а) вартості основних фондів на кінець року;
- б) середньорічної вартості основних фондів;
- в) залишкової вартості;
- г) вартості основних фондів на початок року.

24. До форм простого відтворення основних фондів відносять:

- а) капітальний ремонт;
- б) нове будівництво і розширення діючих підприємств;
- в) реконструкцію, технічне переоснащення, модернізацію устаткування.

25. Розширене відтворення основних фондів не здійснюється у формі:

- а) заміни застарілих елементів основних фондів;
- б) реконструкції підприємства;
- в) нового будівництва;
- г) модернізації основних фондів.

26. Збереження засобів праці в придатному для виробничого використання стані шляхом проведення регулярних ремонтно-профілактичних операцій з метою усунення дрібних несправностей та запобігання фізичному зносу, що прогресує, – це:

- а) поточний ремонт;
- б) капітальний ремонт;
- в) модернізація;
- г) реконструкція.

27. Показник фондovіддачі характеризує:

- а) оборотність оборотних засобів;
- б) питомі витрати основних фондів на 1 грн реалізованої продукції;
- в) рівень технічної озброєності праці;
- г) обсяг товарної продукції, що припадає на 1 грн основних виробничих фондів.

28. Показник фондоємності характеризує:

- а) розмір основних виробничих фондів, що припадають на 1 робітника;
- б) вартість основних фондів, що припадають на 1 грн продукції, яка випускається;
- в) вартість реалізованої продукції, що припадає на 1 грн основних виробничих фондів.

29. Екстенсивне використання основних виробничих фондів характеризують:

- а) фондоємність, фондovіддача;
- б) коефіцієнт завантаження устаткування;
- в) фондоозброєність праці;
- г) рентабельність виробництва;
- д) прибуток підприємства.

30. Нематеріальні активи – це:

- а) права власності та захист доступу до нематеріальних ресурсів підприємства і використання цих прав з метою одержання доходу;
- б) різновид нематеріальних ресурсів;
- в) складова потенціалу підприємства, здатна приносити економічну користь протягом тривалого часу, для якої характерна відсутність матеріальної основи отримання доходів;
- г) майнові права підприємства.

31. Оборотні фонди підприємства – це:

- а) сукупність матеріально-речових цінностей, що одноразово беруть участь у процесі виробництва і повністю переносять свою вартість на вартість виготовленої продукції;

б) частина виробничих фондів підприємства, що проходить три стадії кругообігу (грошову, виробничу і товарну) у кожному технологічному циклі виготовлення продукції;

в) предмети та засоби праці, термін експлуатації яких не перевищує одного року;

г) усі відповіді правильні.

32. Основне призначення фондів обігу полягає у:

а) прямому впливі на зміну форми і властивостей предметів праці;

б) покритті зносу основних фондів;

в) забезпеченні безперервності обігу фондів;

г) забезпеченні ритмічності процесу виробництва;

д) фінансуванні витрат на економічне стимулювання робітників.

33. До оборотних фондів належить:

а) продукція, що не пройшла всі стадії обробки;

б) запаси готової продукції на складах підприємства;

в) засоби на валютному рахунку;

г) усі відповіді правильні.

34. Розмір фондів обігу залежить від:

а) умов реалізації готової продукції;

б) тривалості технологічного циклу;

в) рівня технології.

35. До складу оборотних засобів підприємства входять:

а) запаси матеріалів, запасних частин, палива, готової продукції на складі;

б) оборотні фонди і фонди обігу;

в) виробничі запаси, незавершене виробництво, витрати майбутніх періодів.

36. До складу нормованих оборотних засобів входять:

а) дебіторська заборгованість;

б) витрати майбутніх періодів;

в) кошти на поточному рахунку;

г) відвантажена готова продукція.

37. Які з джерел утворення оборотних засобів відносять до власних?

а) емісію цінних паперів;

б) короткострокові кредити;

в) довгострокові кредити;

г) статутний капітал, статутний фонд, прибуток, амортизаційний фонд.

38. Швидкість обороту оборотних засобів залежить від:
- а) тривалості виробничого циклу;
 - б) структури витрат на виробництво;
 - в) обсягу випущеної продукції;
 - г) організації праці на підприємстві.
39. При скороченні тривалості кожного обороту кількість оборотів:
- а) зменшується;
 - б) не змінюється;
 - в) зменшується або збільшується;
 - г) збільшується.
40. Транспортний запас охоплює оборотні засоби, які:
- а) відправляються з моменту сплати рахунків постачальника і до прибуття вантажу на склад одержувача;
 - б) знаходяться на складі підприємства;
 - в) забезпечують матеріалами виробництво в разі перевищення фактичних строків постачання матеріалів проти планових;
 - г) немає правильної відповіді.
41. Максимальний поточний запас розраховується на підставі:
- а) середньодобового календарного споживання матеріалів;
 - б) середньодобового споживання матеріалів у робочі дні;
 - в) максимального календарного споживання матеріалів;
 - г) мінімального календарного споживання матеріалів.
42. Норматив оборотних засобів на незавершене виробництво розраховується на підставі:
- а) тільки тривалості виробничого циклу;
 - б) тривалості виробничого циклу та коефіцієнта зростання витрат;
 - в) собівартості реалізованої продукції;
 - г) собівартості випущеної продукції.
43. Коефіцієнт зростання витрат розраховується на підставі:
- а) лише поточних витрат;
 - б) лише витрат на сировину та матеріали;
 - в) сукупних витрат на виробництво;
 - г) суми одноразових витрат та половини поточних витрат.
44. Норматив готової продукції на складі розраховується на підставі:
- а) поточних витрат;
 - б) виробничої собівартості середньодобового випуску продукції;
 - в) сукупних витрат;
 - г) половини поточних витрат.

45. Страховий запас потрібний:
- а) для забезпечення роботи підприємства в період між двома черговими поставками;
 - б) для спеціальної підготовки матеріалів;
 - в) на випадок ймовірної затримки надходження чергової партії матеріалів;
 - г) для сезонної заготівлі матеріалів.
46. Коефіцієнт оборотності оборотних засобів характеризує:
- а) розмір реалізованої продукції, що припадає на 1 грн виробничих фондів;
 - б) середню тривалість одного обороту;
 - в) кількість оборотних засобів за відповідний період;
 - г) усі відповіді правильні;
 - д) немає правильної відповіді.
47. Прискорення оборотності оборотних засобів за інших рівних умов:
- а) спричинить зростання загальної рентабельності;
 - б) спричинить зменшення рівня рентабельності;
 - в) не вплине на рентабельність.
48. Підприємство реалізувало продукцію у звітному році на 100 тис. грн при середніх залишках оборотних засобів 25 тис. грн. Як зміниться тривалість одного обороту, якщо обсяг реалізації зросте на 10%, а сума оборотних засобів не зміниться:
- а) зменшиться на 8 днів;
 - б) не зміниться;
 - в) зменшиться на 3 дні;
 - г) збільшиться на 3 дні;
 - д) збільшиться на 10 днів.
49. Обсяг виробництва в звітному році складав 2400 тис. грн, середньорічна вартість оборотних засобів – 300 тис. грн. Коефіцієнт оборотності оборотних засобів і тривалість одного обороту, відповідно, складають:
- а) 10 оборотів і 36 днів;
 - б) 8 оборотів і 45 днів;
 - в) 6 оборотів і 60 днів;
 - г) 4 обороти і 90 днів.

ТЕМА № 6 Поточні витрати підприємства та собівартість продукції

Мета: закріпити у студентів теоретичні знання та розвинути практичні навички з розрахунку собівартості одиниці продукції, випуску продукції та кошторису витрат.

6.1 Зміст теми

Сутність понять «витрати», «поточні та капітальні витрати підприємства», «виробнича собівартість продукції, послуг і робіт». Взаємозв'язок та взаємообумовленість ресурсів і поточних витрат підприємства.

Класифікація поточних витрат. Особливості складу поточних витрат в окремих галузях економіки.

Показники собівартості продукції та порядок їх обчислення. Поняття калькулювання продукції підприємства. Вибір калькуляційних одиниць. Калькулювання повних витрат на виробництво продукції та послуг. Методи калькулювання собівартості. Управління поточними витратами за системою «директ-костингу», сфера застосування, можливості використання, порядок обчислення витрат при одно- та багатоступеневому розподілі маржинального (граничного) доходу. Особливості калькулювання собівартості продукції на підприємствах окремих галузей.

Методичні інструменти аналізу поточних витрат підприємства. Зміст і механізм дій виробничого лівериджу. Фактори, що впливають на формування поточних витрат підприємства. Шляхи раціоналізації складу витрат підприємства.

Методи планування поточних витрат підприємства. Кошторис витрат виробництва: поняття, склад та методика складання.

Резерви раціоналізації поточних витрат підприємства.

Основні формули для розв'язання задач з теми

Витрати на виробництво можна відобразити як суму трьох елементів виробничого процесу

$$B = M + A + Z, \quad (6.1)$$

де B – витрати на виробництво;

M – матеріальні витрати;

A – амортизація;

Z – заробітна плата з нарахуваннями.

Єдина для всіх галузей номенклатура калькуляційних статей витрат відсутня, що зумовлено особливостями різних галузей.

В цілому рекомендується такий перелік калькуляційних статей.

Склад статей калькуляції:

1. Сировина і основні матеріали

$$M = H_m \cdot C_m, \quad (6.2)$$

де H_m – норма витрат основного матеріалу на одиницю продукції, од.;

C_m – ціна одиниці матеріалу, грн/од.

2. Допоміжні матеріали.

3. Покупні, комплектуючі, напівфабрикати.

4. Поворотні відходи (віднімають).

5. Основна заробітна плата виробників на одиницю виробу визначається

$$ОЗП = TC_i \cdot t_{um}, \quad (6.3)$$

де TC_i – годинна тарифна ставка робітника i -го розряду, грн;

t_{um} – норма часу на виріб або нормативна трудомісткість, годин;

6. Додаткова заробітна плата виробників визначається у відсотках від основної заробітної плати.

7. Єдиний соціальний внесок розраховують у відсотках від суми основної та додаткової заробітної плати.

8. Витрати на підготовку та освоєння виробництва, витрати на утримання та експлуатацію обладнання, цехові витрати, загальновиробничі витрати визначають у відсотках від основної заробітної плати.

9. Виробнича собівартість – це сума витрат з першої статті по восьму.

10. Адміністративні витрати, витрати на збут (позавиробничі витрати) розраховують у відсотках від виробничої собівартості.

11. Повна собівартість дорівнює сумі виробничої собівартості та позавиробничих витрат.

Зниження виробничої собівартості під впливом певного фактора з допомогою коефіцієнта еластичності може бути розраховано за такою залежністю

$$\frac{C_0 - C_{ni}}{C_0} = E_i \cdot \left(\frac{X_{ni} - X_{oi}}{X_{oi}} \right) \%. \quad (6.4)$$

де C_0 , C_{ni} – значення виробничої собівартості продукції відповідно у базовому періоді та за планом;

X_{ni} , X_{oi} – значення i -го фактора відповідно у базовому періоді та за планом;

E_i – коефіцієнт еластичності для i -го фактора.

6.2 Задачі для самостійного розв'язання

Задача 6.1

Розрахувати повну собівартість продукції, якщо витрати на основні матеріали – 1,1 грн, напівфабрикати зі сторони – 0,26 грн, паливо та енергію – 0,6 грн, основну заробітну плату робітників – 0,8 грн, додаткову заробітну плату – 0,08 грн, єдиний соціальний внесок – 22%. Річні витрати на утримання та експлуатацію обладнання складають 200 тис. грн, загальновиробничі витрати – 360 тис. грн, основна заробітна плата виробничих робітників – 100 тис. грн на рік. Адміністративні витрати складають – 5%, витрати на збут – 3%.

Задача 6.2

Розрахуйте виробничу собівартість виробу. На виріб витрачається 5 кг основного матеріалу по 12 грн за кг, відходи складають 11%, ціна відходів 2 грн за кг, середній розряд робіт і робітників – 4, додаткова заробітна плата основних робітників – 10%, єдиний соціальний внесок – 22%, витрати на утримання та експлуатацію обладнання – 150%, загально-виробничі витрати – 200%. Витрати на технологічне паливо – 15 грн, годинна тарифна ставка – 50 грн, адміністративні витрати – 7%, витрати на збут – 5%, норма часу на виготовлення виробу – 2 нормо-години.

Задача 6.3

Визначити виробничу собівартість виробу за такими даними: витрати на матеріали складають 3,7 грн; зарплата за виготовлення деталі 5 грн; єдиний соціальний внесок – 22%; витрати на утримання та експлуатацію обладнання – 100%; загальновиробничі витрати – 160%; адміністративні витрати – 6%; витрати на збут – 3%.

Задача 6.4

Розрахувати повну собівартість виробу, виходячи з такої інформації. За попередніми розрахунками, витрати конструкційних матеріалів на одиницю виробу мають становити: сталі 3,2 кг, бронзи 0,8 кг. Покупна ціна цих матеріалів дорівнює відповідно 10000 і 50000 грн за 1 тону. Основна зарплата виробничих робітників складатиме 380 грн, додаткова зарплата виробничих робітників 12%, єдиний соціальний внесок – 22%. Витрати на утримання та експлуатацію устаткування очікуються в розмірі – 90% і загальновиробничі витрати – 60%. Адміністративні витрати – 7%, витрати на збут – 5%.

Задача 6.5

На виробничому підприємстві виробляють вироби, на виготовлення одиниці виробу витрачається 60 т чавуну. Закупівельна ціна останнього становить 5000 грн за одну тону. Технологічно неминучі відходи металу

складають 30% від його маси. Ціна відходів 700 грн/т. Основна зарплата в розрахунку на одиницю продукції дорівнює 6000 грн, додаткова зарплата – 6%, єдиний соціальний внесок – 22%. Загальновиробничі витрати – 120%, адміністративні витрати – 5%. Витрати на збут передбачаються в розмірі 2%. Визначити повну собівартість виробу.

Задача 6.6

У звітному році собівартість товарної продукції – 45 тис. грн, що визначило витрати на 1 грн товарної продукції – 0,89 грн. У плановому році витрати на 1 грн товарної продукції мають становити – 0,85 грн; обсяг виробництва продукції планується збільшити на 8%. Визначити собівартість товарної продукції планового року.

Задача 6.7

Кошторис витрат на виробництво становить 26 500 тис. грн, роботи і послуги непромислового характеру заплановані в сумі 325 тис. грн, вартість покупних напівфабрикатів і комплектуючих, які входять у валову продукцію, становить 120 тис. грн, приріст залишків незавершеного виробництва – 520 тис. грн. Визначити собівартість товарної продукції.

Задача 6.8

Визначити, на скільки відсотків знизиться собівартість продукції машинобудівного підприємства, якщо відомо, що частка заробітної плати в загальній собівартості складає 25%. Внаслідок механізації виробничих процесів планується скоротити трудомісткість виготовленої продукції на 6,2%.

Задача 6.9

Собівартість верстата в звітному році склала 1840 тис. грн, зокрема, заробітна плата – 180 тис. грн. За рахунок переведення складання верстата на потоковий метод планова трудомісткість виготовлення верстата скоротилась на 20%. Визначити плановий процент зниження собівартості.

Задача 6.10

Собівартість одного виробу у звітному році склала 980 грн, при цьому затрати на матеріали становили 450 грн. У плановому періоді планується знизити затрати матеріалів до 370 грн на виріб. Визначити процент зниження собівартості

6.3 Запитання для самоконтролю

1. Розкрийте економічну сутність собівартості продукції як економічної категорії та показника, який характеризує ефективність роботи підприємства.

2. Визначте, які витрати входять до собівартості продукції.
3. За якими ознаками класифікують витрати, які входять до собівартості продукції?
4. У чому полягає різниця між економічними та бухгалтерськими витратами?
5. Охарактеризуйте основні принципи класифікації собівартості продукції.
6. За якими принципами класифікують витрати, пов'язані з виробництвом та реалізацією продукції?
7. Наведіть класифікацію витрат, що формують собівартість продукції, за економічними елементами.
8. Наведіть класифікацію витрат, що формують собівартість продукції, за статтями калькуляції.
9. Розкрийте особливості та відмінні риси постійних і змінних витрат.
10. Як здійснюється калькуляція собівартості продукції?

6.4 Тестові завдання

1. Витрати – це:
 - а) загальноекономічне поняття, що характеризує використання різних речовин і сил природи у процесі господарювання;
 - б) сума витрат на виробництво і реалізацію продукції (робіт, послуг);
 - в) синтетичний показник господарської діяльності;
 - г) сума витрат на виробництво та позареалізаційних витрат.
2. Наявні (бухгалтерські) витрати – це:
 - а) доходи, які могли бути отримані на власні ресурси (капітал), якщо б їх можна було б здати в оренду, покласти в банк тощо;
 - б) сукупність витрат, які безпосередньо пов'язані з виробництвом та реалізацією продукції (робіт, послуг);
 - в) матеріальні затрати та затрати на оплату праці;
 - г) синтетичний показник, який характеризує витрати підприємства на виробництво.
3. Економічні витрати являють собою:
 - а) грошові платежі постачальникам ресурсів: оплата сировини, палива, заробітна плата, амортизаційні відрахування;
 - б) усі види виплат підприємства постачальникам за ті ресурси, що були використані;
 - в) витрати, які мають неявний характер та відображають використання у виробництві ресурсів, які належать власникам підприємства;
 - г) витрати, які безпосередньо пов'язані з виробництвом окремих видів продукції.

4. За способом внесення елементів затрат в об'єкт обліку і калькуляції затрати поділяються на:

- а) прямі, непрямі;
- б) трудові, матеріальні, грошові;
- в) основні, накладні;
- г) змінні, умовно-постійні.

5. За характером зв'язку з процесом виготовлення продукції затрати поділяються на:

- а) прямі, непрямі;
- б) одиничні, комплексні;
- в) виробничі, невиробничі;
- г) основні, накладні.

6. Собівартість продукції являє собою:

- а) усі види виплат підприємства постачальникам за ті ресурси, що були використані;
- б) грошові платежі постачальникам ресурсів: оплата сировини, палива, заробітна плата, амортизаційні відрахування;
- в) грошове вираження витрат на виробництво та реалізацію продукції;
- г) витрати всіх ресурсів підприємства на виробництво продукції.

7. Змінні витрати – це ті, які...

- а) не залежать від динаміки обсягів виробництва;
- б) збільшуються або зменшуються відносно динаміки обсягів виробництва;
- в) безпосередньо пов'язані з виробництвом окремих видів продукції;
- г) пов'язані з організацією та обслуговуванням виробництва.

8. До непрямих витрат належать:

- а) витрати на оплату праці основних робочих;
- б) витрати на сировину та матеріали;
- в) витрати на утримання та обслуговування устаткування;
- г) амортизація основних фондів та нематеріальних активів.

9. До постійних витрат належать:

- а) основна заробітна плата основних робітників;
- б) затрати на сировину та матеріали;
- в) затрати на напівфабрикати та комплектуючі;
- г) загальногосподарські витрати.

10. До прямих не відносять витрати на:

- а) сировину і матеріали;
- б) зворотні відходи;
- в) заробітну плату основних виробничих робітників;

- г) експлуатацію та утримування устаткування;
- д) знос інструменту.

11. Витрати виробництва на підприємстві складаються з:

- а) заробітної плати, амортизаційних відрахувань, вартості матеріалів, накладних витрат;
- б) податків, заробітної плати, амортизаційних відрахувань, підприємницького прибутку;
- в) відсотків за кредити, заробітної плати, податку на прибуток, амортизаційних відрахувань;
- г) витрат на відрядження та представницьких витрат, вартості матеріалів, податку на прибуток, податку на додану вартість.

12. Приріст витрат, що пов'язаний з випуском додаткової одиниці продукції – це:

- а) сукупні витрати;
- б) граничні витрати;
- в) змінні витрати;
- г) умовно-постійні витрати.

13. Паливо на технологічні цілі належить до:

- а) прямих витрат;
- б) накладних витрат;
- в) граничних витрат;
- г) непрямих витрат.

14. Максимальна сума постійних витрат підприємства у поточному періоді визначається відносно:

- а) фактичного обсягу реалізації;
- б) критичного обсягу реалізації;
- в) фактичного обсягу випуску продукції;
- г) попереднього обсягу реалізації.

15. Метою групування витрат за калькуляційними статтями є:

- а) визначення потреби в поточних витратах;
- б) визначення собівартості одиниці виробу;
- в) визначення структури собівартості виробленої продукції;
- г) розробка плану зниження собівартості.

16. Класифікація витрат на виробництво за економічними елементами витрат є основою для:

- а) розрахунку собівартості конкретного виду продукції;
- б) упорядкування кошторису витрат на виробництво;
- в) обчислення витрат на матеріали;
- г) встановлення ціни виробу.

17. Виробнича собівартість продукції охоплює всі витрати:
а) одного виробничого підрозділу на виробництво продукції;
б) підприємства на виробництво продукції;
в) підприємства на виробництво продукції плюс витрати на їх реалізацію;
г) усі відповіді неправильні.

18. Кошторис витрат на виробництво складається на підставі:
а) групування затрат за економічними елементами;
б) групування затрат за статтями калькуляції;
в) розподілу затрат на основні та накладні;
г) розподілу затрат на прямі та непрямі.

19. Зі збільшенням обсягу виробництва собівартість одиниці продукції:
а) збільшується;
б) знижується;
в) залишається без змін;
г) змінюється пропорційно зміні обсягу виробництва.

20. Калькулювання – це обчислення собівартості:
а) валової продукції;
б) окремих виробів;
в) товарної продукції;
г) реалізованої продукції.

21. На зниження собівартості продукції впливають такі фактори:
а) поліпшення використання природних ресурсів;
б) підвищення технічного рівня виробництва;
в) поліпшення структури виробленої продукції;
г) усі перераховані фактори.

22. До загальновиробничих витрат не відносять витрати на:
а) охорону праці;
б) відрядження;
в) амортизаційні відрахування на відтворення машин та устаткування;
г) управління, виробниче і господарське обслуговування в межах виробництва.

ТЕМА № 7 Доходи і цінова політика підприємства

Мета: закріпити у студентів теоретичні знання та розвинути практичні навички з розрахунку цін на продукцію підприємства.

7.1 Зміст теми

Доходи підприємства в системі економічних показників його діяльності. Класифікація доходів підприємства.

Сутність, механізм формування доходів від операційної діяльності підприємства. Особливості формування доходів від операційної діяльності в окремих галузях господарювання. Фактори, що впливають на доходи від операційної діяльності.

Цінова політика підприємства як фактор формування його доходів від реалізації продукції: сутність та етапи розроблення. Характеристика ціноутворювальних факторів. Методи ціноутворення. Напрями забезпечення ефективності цінової політики.

Методичні інструменти та послідовність аналізу доходів підприємства.

Планування доходів підприємства: поняття, завдання і послідовність. Етапи планування доходів підприємства. Методи планування доходів підприємства: особливості та умови їх застосування.

Поняття та класифікація резервів зростання доходів підприємства.

Основні формули для розв'язання задач з теми

За методом, що враховує тільки виробничі витрати, оптова ціна підприємства розраховується за формулою

$$Ц = C_{pn} \cdot \left(1 + \frac{R_{pn}}{100}\right), \quad (7.1)$$

де C_{pn} – виробнича собівартість одного виробу;

R_{pn} – задана рентабельність продукції.

За методом, що враховує повну собівартість одного виробу, оптова ціна підприємства розраховується за формулою

$$Ц = C_{n.pn} \cdot \left(1 + \frac{R_{pn}}{100}\right), \quad (7.2)$$

де $C_{n.pn}$ – повна собівартість одного виробу.

В ринкових умовах господарювання більшість товарів продається і купується за вільними цінами, які формуються з таких елементів:

$$Ц = C + П + ПДВ + АЗ + В_n + T_n + M, \quad (7.3)$$

де C – повна собівартість одиниці продукції;

$П$ – прибуток;

$ПДВ$ – податок на додану вартість;

$АЗ$ – акцизний збір;

$В_n$ – вартість послуг посередників (якщо вони залучаються підприємством, яке просуває товар на ринку);

T_n – інші торговельні надбавки до ціни (на реалізацію продукції в мережі роздрібною торгівлі, в магазинах тощо);

M – мито (якщо продукція експортується).

Основним методом ціноутворення на підприємстві є модель «середні витрати + прибуток», тобто

$$Ц_{\text{онт.в.}} = C + П. \quad (7.4)$$

Продукція підприємства-виробника реалізовується за відпускними цінами. Відповідно до чинного в Україні законодавства до складу відпускної ціни, крім оптової ціни виробника, входять непрямі податки – акцизний збір (для підакцизних товарів) і податок на додану вартість

$$Ц_{\text{онт.}} = C + П + АЗ + ПДВ = Ц_{\text{онт.в.}} + АЗ + ПДВ. \quad (7.5)$$

Акцизний збір – це непрямий податок, що входить у ціну товару на предмети розкоші і високорентабельні вироби, а також на товари підприємств-монополістів.

$$АЗ = \frac{Ц_{\text{онт.в.}} \cdot АЗ_{\%}}{100}, \quad (7.6)$$

де $АЗ_{\%}$ – ставка акцизного збору, %.

Податок на додану вартість (ПДВ) – це непрямий податок, який входить у ціну реалізації товарів, робіт, послуг і сплачується на кожному етапі їх виробництва та реалізації.

$$ПДВ = (Ц_{\text{онт.в.}} + АЗ) \times \frac{ПДВ_{\%}}{100}, \quad (7.7)$$

де $ПДВ_{\%}$ – ставка ПДВ, %.

Ціна реалізації товару організацією оптової торгівлі, $Ц_{p.(онт.)}$ формується на основі відпускної ціни виробника, витрат обігу та прибутків підприємства оптової торгівлі й ПДВ

$$Ц_{p.(онт.)} = (Ц_{\text{онт.}(без\ ПДВ)} + (З_{\text{онт.}} + П_{\text{онт.}})) + ПДВ = (Ц_{\text{онт.}} + Н_{\text{онт.}}) + ПДВ, \quad (7.8)$$

де $Z_{opt.}$, $P_{opt.}$ – відповідно, витрати обігу і прибуток оптово-збутового підприємства;

$C_{opt.}$ – відпускна ціна виробника продукції;

$H_{opt.}$ – торгова надбавка оптово-збутового торгового підприємства.

Ціна реалізації товару організацією роздрібною торгівлі, C_p . містить ціну реалізації оптової торгівлі, затрати обігу, прибуток підприємства роздрібною торгівлі і ПДВ

$$C_p = (C_{p.opt. (без ПДВ)} + (Z_p + P_p)) + ПДВ = (C_{p.opt. (без ПДВ)} + H_p) + ПДВ, \quad (7.9)$$

де Z_p , P_p – відповідно, витрати обігу і прибуток підприємства роздрібною торгівлі;

H_p – надбавка підприємства роздрібною торгівлі.

7.2 Завдання для самостійного виконання та розв'язання

Задача 7.1

Визначити собівартість виробу залишковим методом, якщо ціна оптової торгівлі – 550 грн, збутова націнка – 25%, ставка ПДВ – 17%, ставка акцизного збору – 35%, норма прибутку 25%.

Задача 7.2

На виготовлення приладу витрачається матеріалів на суму 960 грн, покупних напівфабрикатів на 182 грн, вартість реалізованих відходів 205 грн. Основна зарплата складає 280 грн, ЄСВ – 22%, цехові витрати – 180%, ВУЕО – 210%. Сума загальногосподарських витрат 180 тис. грн, а сума основної заробітної плати основних робітників цехів підприємства 120 тис. грн. Позавиробничі витрати – 2%, прибуток – 20%. Визначити оптову ціну виробу.

Задача 7.3

Визначити суму акцизного збору і ПДВ у складі ціни автомобіля, якщо роздрібна ціна – 19650 грн, ставка акцизного збору – 45%, ставка ПДВ – 17%, націнка збутова – 22%, націнка торговельна – 14%.

Задача 7.4

Для певної групи металорізальних верстатів розроблено шкали бальних оцінок основних параметрів. Один з видів цих верстатів узято за базовий. Ціна його – 120 тис. грн. Освоюється новий верстат цієї групи. Експертна оцінка основних параметрів базового верстата – 25 балів, нового – 30 балів. Визначити ціну нового верстата за параметричним методом балів.

Задача 7.5

Підприємство купує у закордонної фірми партію сировини, митна вартість якої 200 тис. грн; митні збори – 8 тис. грн; ввізне мито – 28 тис. грн; акцизний збір – 66 тис. грн. Визначити податок на додану вартість, який сплатить підприємство в державний бюджет.

Задача 7.6

Повна собівартість шуби з натурального хутра – 1800 грн. Рівень рентабельності цього виробу – 18%. Торговельна надбавка – 8% відпускної ціни разом з ПДВ (ПДВ = 17%). Розрахувати роздрібну ціну шуби.

Задача 7.7

Визначити роздрібну ціну на виріб, якщо відомо, що виробнича собівартість виробу – 520 грн, позавиробничі витрати – 10%, розрахункова рентабельність – 22%, ПДВ – 20%, націнка збутових організацій – 3,5%, торговельна націнка – 4%.

Задача 7.8

Повна собівартість телевізора, який є підакцизним товаром, – 8000 грн. Постачальникам за матеріальні ресурси, які використовувалися при виготовленні телевізора, сплачено ПДВ у розмірі 1600 грн. Рівень рентабельності телевізора – 30%, ставка акцизного збору – 35%, торговельна надбавка – 15% відпускної ціни разом з ПДВ. Визначити роздрібну ціну на телевізор.

Задача 7.9

Підприємство планує одержати річний прибуток 6000 тис. грн. Досягти цього можна при забезпеченні річного обсягу реалізації на рівні 12000 виробів. Визначити, яка ціна закладена в розрахунки, якщо постійні витрати на цей обсяг реалізації становлять 250 тис. грн, а питомі змінні витрати – 240 тис. грн.

Задача 7.10

Відпускна ціна підприємства 500 грн, надбавка посередника 15%, торговельна націнка 25%. На скільки буде дешевше товар, якщо його отримувати безпосередньо від виробника?

7.3 Запитання для самоконтролю

1. Розкрийте економічну сутність ціни на продукцію підприємства.
2. За якими ознаками класифікують ціни на продукцію підприємства?
3. Які завдання має вирішити підприємство при встановленні ціни на продукцію?
4. Вкажіть порядок формування оптової ціни виробника продукції.

5. У чому полягає різниця між ціною виробника і ціною організації-посередника ?

6. Охарактеризуйте основні принципи класифікації собівартості продукції.

7. Які податки входять до структури ціни продукції?

8. Вкажіть функції ціни.

9. Які основні методи ціноутворення Ви знаєте?

10. Розкрийте етапи ціноутворення на продукцію підприємства.

11. Наведіть фактори, що впливають на ціноутворення.

12. Які надбавки застосовуються до ціни продукції?

7.4 Тестові завдання

1. Дохідність підприємства є:

а) одним з найголовніших показників, які відображають його фінансовий стан;

б) показником, який визначає мету підприємницької діяльності;

в) показником, який характеризує основний результат діяльності підприємства;

г) правильні «б» і «в»;

д) усі відповіді правильні.

2. Дохід підприємства – це виручка:

а) отримана від реалізації матеріальних цінностей підприємства та послуг невиробничого характеру;

б) підприємства від реалізації продукції, послуг і виконання робіт без урахування податку на додану вартість та акцизного збору;

в) від реалізації виготовленої підприємством продукції;

г) усі відповіді правильні.

3. Призначення ціни та її функції в ринковій економіці:

а) регулює попит і пропозицію;

б) сприяє розвитку конкуренції;

в) спрямована на підвищення якості товарів і послуг;

г) впливає на скорочення споживчого ринку.

4. Вплив конкуренції на рівень цін:

а) знижує ціни на ринку;

б) сприяє просуванню нових товарів на ринку;

в) вирівнює попит і пропозицію;

г) дестабілізує ринок.

5. Процес формування цін:

а) встановлює всі витрати при просуванні товару до споживача;

б) в основі процесу лежить собівартість виробництва товарів або послуг;

в) орієнтований на можливу конкурентоспроможність на ринку;

г) враховує можливість прояву форм банкрутства підприємств.

6. Сутність цінової політики полягає у здатності...

а) розвитку ринкових відносин;

б) розвитку виробничих відносин і технічного прогресу;

в) виявлення фінансових можливостей конкурентів;

г) враховувати цінову конкуренцію.

7. Особливість цін на нові товари і послуги полягає в тому, що враховуються витрати на...

а) нові розробки;

б) просування нового товару на ринку;

в) нове технологічне устаткування.

8. Економічна сутність категорії «ціна»:

а) у збалансованості понять «товар» і «ціна»;

б) це найповніше кількісне вираження вартості товару;

в) у насиченні ринку товаром;

г) полягає в повному визначенні суспільно-необхідних витрат.

9. Вплив ринкових відносин на формування цін:

а) позитивний;

б) сприяє просуванню якісно нових товарів;

в) регулює споживацькі можливості;

г) унеможлиблює конкуренцію.

10. Роль і місце соціально-необхідних витрат при ціноутворенні полягає у...

а) насиченні товарами першої необхідності;

б) формуванні політики дотації;

в) забезпеченні ринкової стабільності;

г) зниженні цін.

11. Вплив конкуренції на рівень цін:

а) створює оптимальні умови для збалансованості цін на ринку;

б) унеможлиблює поширення неякісної продукції;

в) позбавляє можливості виробляти нові товари;

г) визначає нижню межу ціни.

12. Оптова ціна підприємства визначається на основі собівартості:

а) середньогалузевої;

б) індивідуальної;

- в) виробничої;
- г) повної.

13. Мінімальна ціна товару визначається:

- а) рівнем витрат підприємства та його прибутком;
- б) обліком та аналізом витрат;
- в) монопольним статусом підприємства;
- г) повною собівартістю та прибутком підприємства і величиною економічного ефекту.

ТЕМА № 8 Фінансові результати діяльності підприємства

Мета: закріпити у студентів теоретичні знання та розвинути практичні навички з розрахунку прибутку та рентабельності продукції підприємства.

8.1 Зміст теми

Поняття, види та класифікація фінансових результатів діяльності підприємства. Місце прибутку в системі економічних показників діяльності підприємства. Сутність, функції та значення прибутку, джерела його утворення. Механізм формування чистого прибутку підприємства у взаємозв'язку з основними видами його діяльності.

Показники рентабельності підприємства та фактори, що їх визначають.

Методичні інструменти та послідовність аналізу прибутку підприємства.

Обґрунтування прибутку на плановий період: завдання та методичний інструментарій.

Резерви зростання прибутку підприємства: поняття, класифікація, методика оцінювання.

Використання чистого прибутку підприємства.

Основні формули для розв'язання задач з теми

Прибуток розраховують для окремих видів продукції, що виробляються й реалізуються, за такою формулою

$$Pr = \sum_{i=1}^n \Pi_i N_i, \quad (8.1)$$

де Pr – прибуток від реалізації планового обсягу продукції, тис. грн;

n – кількість видів продукції;

Π_i – прибуток від реалізації i -го виробу, який визначають відніманням від оптової ціни виробу його повної собівартості, тобто

$$\Pi_i = C_i - C_i, \quad (8.2)$$

де C_i – оптова ціна i -го виробу, грн;

C_i – повна собівартість i -го виробу в плановому періоді, грн;

N_i – кількість i -го виробу за виробничою програмою відповідного періоду.

До показників рентабельності продукції відносять:

– рентабельність виготовленої (реалізованої) продукції

$$R_{Q(P)} = \frac{\Pi}{Q(P)} \cdot 100, \quad (8.3)$$

де Π – прибуток від виробництва (реалізації) продукції;
 $Q(P)$ – обсяг виробництва (реалізації) продукції;
– рентабельність окремих видів продукції

$$R_q = \frac{p - z}{p} \cdot 100, \quad (8.4)$$

де p – ціна за одиницю продукції ;
 z – собівартість одиниці продукції;
– в ціноутворенні рентабельність окремих видів продукції обчислюється за формулою

$$R_q = \frac{p - z}{z} \cdot 100; \quad (8.5)$$

– рентабельність витрат

$$R_s = \frac{\Pi}{B} \cdot 100, \quad (8.6)$$

де Π – прибуток від виробництва (реалізації) продукції;
 B – витрати (собівартість) на виготовлену (реалізовану) продукцію.

8.2 Завдання для самостійного виконання та розв'язання

Задача 8.1

Підприємству за планом протягом місяця необхідно виробити 400 шт. виробів. Оптова ціна підприємства за одиницю виробу – 1,8 грн. Виробнича собівартість за одиницю виробу – 1,3 грн. Витрати на збут – 5%. Визначити повну собівартість одиниці виробу, прибуток на один виріб, прибуток на весь випуск продукції та рівень рентабельності виробу.

Задача 8.2

Виручка від реалізації продукції за відпускними цінами підприємства (без ПДВ) складає 1464,2 тис. грн. Собівартість реалізованої продукції – 842,6 тис. грн. Прибуток від іншої операційної діяльності – 8,4 тис. грн. Прибуток від іншої звичайної діяльності – 2 тис. грн. Витрати від іншої

звичайної діяльності – 3 тис. грн. Сума податку на прибуток – 26,4 тис. грн. Визначити чистий прибуток підприємства.

Задача 8.3

Визначити чистий прибуток підприємства на підставі таких даних. Собівартість реалізації одиниці продукції 125 грн, за рік реалізовано 2000 штук, адміністративні витрати – 18000 грн, витрати на збут – 10000 грн. Продукція є безакцизною, виручка від реалізації 300000 грн. Крім виробничої діяльності, підприємство надає консультативні послуги. За рік був отриманий прибуток 256450 грн. Ставка податку на прибуток 18%.

Задача 8.4

Визначити прибуток підприємства від реалізації 100 тис. виробів, якщо виробнича собівартість одного виробу – 600 грн. Відомо, що адміністративні витрати на підприємстві становлять 5%, витрати на збут – 3%, а рентабельність виробу встановлена на рівні 15%.

Задача 8.5

Визначити суму прибутку від реалізації 50 машин, якщо відомо, що витрати на основні матеріали становлять 780 грн, куповані напівфабрикати – 120 грн, зворотні відходи – 32 грн, загальновиробничі витрати – 60%, адміністративні витрати – 5%, витрати на збут – 2%. Трудомісткість виготовлення машини – 210 нормо-год.; тарифна ставка I розряду – 25 грн/год., тарифний коефіцієнт IV розряду – 1,33. Рентабельність виробу – 15%.

Задача 8.6

Собівартість одиниці продукції підприємства становить 364 грн. Роздрібна ціна його у торговельній мережі – 515 грн. Торговельна надбавка – 6%, ПДВ – 20%. Визначити прибуток, який залишає собі підприємство-виробник, а також рентабельність цієї продукції.

Задача 8.7

Вартість купованих матеріальних ресурсів для виробництва одиниці продукції – 600 грн з ПДВ. Витрати на виробництво і збут одиниці власної продукції підприємства складаються з таких статей витрат: матеріальні витрати (без урахування ПДВ) – 500 грн; витрати на оплату праці – 264 грн; єдиний соціальний внесок – 22%; амортизація основних фондів – 50 грн; інші витрати – 87 грн.

Рівень рентабельності продукції – 30%. ПДВ = 20%. Річний обсяг випуску продукції – 200 тис. шт. Визначити річний ПДВ, який підприємство має сплатити в державний бюджет.

Задача 8.8

Підприємство в першому кварталі отримало передоплату в розмірі 20 тис. грн за продукцію, що буде відвантажена у другому кварталі. Крім

того, від покупців надійшло 18 тис. грн за продукцію, яку було відвантажено в четвертому кварталі минулого року. Протягом першого кварталу покупцям було відвантажено продукції на суму 45 тис. грн, з яких у першому кварталі оплачено 30 тис. грн. Визначити операційний дохід підприємства в першому кварталі за двома методами: касовим та нарахувань.

Задача 8.9

Підприємство «Вектор» є співзасновником спільного підприємства «Олімп» і асоціації «Україна». Частка внесків «Вектора» у статутні капітали цих підприємств становить відповідно 45 та 32%. За показниками року «Олімп» отримав прибутків у розмірі 120 тис. грн, «Україна» зазнала збитків на суму 50 тис. грн. Визначити доходи і втрати підприємства від фінансово-інвестиційної діяльності за методом участі в капіталі.

Задача 8.10

За звітний період ПАТ «Олімп» отримало 80 тис. грн чистого прибутку. Підприємство вже має в обігу 40 тис. простих акцій. Крім того, очікується ще 10 тис. потенційних простих акцій. Обчислити скоригований чистий прибуток на просту акцію.

Задача 8.11

Визначити рентабельність виробництва, якщо середньорічна вартість основних фондів 145000 грн, а середньорічні залишки нормованих оборотних засобів 20500 грн. Прибуток від звичайної діяльності 19860 грн.

Задача 8.12

В першому кварталі підприємство виготовило та реалізувало 6000 шт. за ціною 80 грн (без ПДВ). Загальні постійні витрати складають 70000 грн, питомі змінні – 60 грн. Визначити який при цьому буде отриманий прибуток.

8.3 Запитання для самоконтролю

1. Розкрийте економічну суть доходу підприємства.
2. Охарактеризуйте джерела утворення доходу підприємства.
3. Визначте суть прибутку підприємства та його види.
4. Наведіть практику використання прибутку підприємства.
5. Чи аналогічні поняття «ефективність», «прибутковість», «дохідність»?
6. Охарактеризуйте фактори, які впливають на формування величини прибутку підприємства.
7. Визначте основні шляхи підвищення прибутковості підприємства.
8. Розкрийте економічний зміст рентабельності підприємства.

9. Наведіть види рентабельності підприємства та розкрийте їх економічний зміст.

10. Чи можна за єдиним критерієм оцінити результативність діяльності підприємства?

11. Охарактеризуйте динаміку і шляхи підвищення рентабельності на підприємствах.

12. Визначте та охарактеризуйте зовнішні чинники підвищення ефективності виробництва.

8.4 Тестові завдання

1. Прибуток – це:

а) виручка від підприємницької діяльності за вирахуванням матеріальних і прирівняних до них витрат;

б) частина виручки, що залишається після відшкодування усіх витрат на виробничу і комерційну діяльність;

в) виручка від підприємницької діяльності;

г) дохід підприємства.

2. Прибуток як основний результативний показник діяльності підприємства характеризує:

а) винагороду за підприємницьку діяльність;

б) розмір монопольного доходу;

в) ефективність використання всього ресурсного потенціалу підприємства;

г) дохід, що отримується за сприятливих умов функціонування.

3. Основною умовою одержання підприємством певної суми прибутку є:

а) перевищення доходів над витратами;

б) здійснення господарської діяльності в певному обсязі;

в) задоволення попиту;

г) усі відповіді неправильні.

4. Прибуток від операційної діяльності – це:

а) виручка від реалізації продукції;

б) грошове вираження вартості товару;

в) різниця між чистим доходом від реалізації продукції та її повною собівартістю;

г) чистий прибуток підприємства.

5. Прибуток, який залишається у розпорядженні підприємства, не може бути використаним на:

а) розвиток підприємства;

- б) стимулювання праці робітників підприємства;
- в) оплату поточних витрат підприємства;
- г) виплату дивідендів за цінними паперами.

6. Рентабельність – це:

- а) частина виручки, що залишається після відшкодування всіх витрат на виробничу і комерційну діяльність підприємства;
- б) відносний показник ефективності діяльності підприємства;
- в) різниця між виручкою та прямими витратами;
- г) відношення валових витрат на виробництво до обсягу товарної продукції.

7. Рентабельність підприємства – це:

- а) одержуваний підприємством прибуток;
- б) відносна дохідність або прибутковість, що вимірюється у відсотках до витрат коштів або капіталу;
- в) відношення прибутку до середньої вартості основних фондів й оборотних засобів;
- г) прибуток на 1 грн обсягу реалізованої продукції.

8. Рентабельність окремих видів продукції обчислюється як відношення:

- а) прибутку, що входить в ціну виробу, до ціни виробу;
- б) прибутку від реалізації до виручки від реалізації;
- в) прибутку до середньої вартості майна підприємства;
- г) прибутку до середньої вартості основних фондів підприємства.

9. Рентабельність продукції визначається як співвідношення:

- а) прибутку від реалізації до обсягу реалізації продукції;
- б) прибутку від реалізації продукції та виручки від реалізації (без ПДВ та акцизу);
- в) прибутку та середньої вартості майна підприємства;
- г) прибутку та середньої вартості основних фондів та оборотних засобів.

10. Рентабельність сукупних активів характеризує ефективність використання:

- а) оборотних засобів;
- б) основних фондів підприємства;
- в) всього наявного майна підприємства;
- г) активів підприємства, створених за рахунок власних коштів.

11. Рентабельність виробничих фондів підприємства визначається як відношення:

- а) загального прибутку підприємства до середньої величини активів підприємства;
- б) чистого прибутку до власного капіталу підприємства;
- в) загального прибутку підприємства до середньої вартості основних виробничих фондів та оборотних засобів;
- г) загального прибутку підприємства до величини сукупних активів.

12. Рентабельність власного капіталу – це відношення:

- а) балансового прибутку до власного капіталу;
- б) чистого прибутку до власного капіталу;
- в) валового прибутку до власного капіталу;
- г) прибутку (до сплати процентів за кредит) до власного капіталу.

13. До внутрішніх чинників, які впливають на розмір прибутку, відносять:

- а) рівень витрат виробництва, якість і конкурентоспроможність товарів, технічний та організаційний рівні виробництва;
- б) зміни еластичності попиту та пропозиції;
- в) коливання попиту й пропозиції;
- г) рівень державного регулювання.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Конституція України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=254%EA%2F96%2D%E2%F0>.
2. Господарський кодекс України від 16.01.2003 № 436-IV [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=436-15>.
3. Податковий кодекс від 02.12.2010 № 2755-VI [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2755-17>.
4. Національні положення (стандарти) бухгалтерського обліку [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/SH000099.html.
5. Грабовецький Б. Є. Економіка підприємства : навч. посібник / Б. Є. Грабовецький, Т. М. Пілявоз. – Вінниця : ВНТУ, 2009. – 249 с.
6. Економіка і фінанси підприємства : [підручник] / Л. П. Кушнір, Х. І. Цвайг, Н. Я. Михаліцька, А. В. Гримак. – Львів : ЛДУВС, 2014. – 698 с.
7. Економіка і фінанси підприємства : навч. посіб. / [Гурова К. Д. та ін.]. – Харків : Вид-во Іванченка І. С., 2018. – 792 с.
8. Економіка підприємства : підручник / [Н. В. Якименко-Терещенко та ін.] ; за заг. ред. д-ра екон. наук, проф. Н. В. Якименко-Терещенко ; Харків. торг.-екон. ін-т Київ. нац. торг.-екон. ун-ту. – Харків : Видавництво Іванченко І. С., 2018. – 451с.
9. Економіка підприємства : навчальний посібник / [О. М. Зборовська, С. В. Дубінський, К. І. Новікова та ін.]. – Дніпропетровськ : Дніпропетровський університет імені Альфреда Нобеля, 2014. – 228 с.
10. Економіка підприємства : підручник / за заг. ред. д.е.н., проф. Л. Г. Мельника. – Суми : Університетська книга, 2012. – 864 с.
11. Економіка підприємства : підруч. для студ. вищ. навч. закл. / Д. К. Семенда, О. Л. Бурляй, М. А. Коротєєв, О. В. Семенда. – Умань : Сочінський, 2014. – 476 с.
12. Економіка підприємства : навчальний посібник (практикум) / [С. М. Рогач, Н. М. Суліма, Л. М. Степасюк та ін.] ; Нац. ун-т біоресурсів і природокористування України. – Київ : ЦП «Компринт», 2016. – 488 с.
13. Економіка підприємства : [навчальний посібник] / І. М. Посохов, В. Г. Дюжев, С. В. Сусліков, К. О. Тимофєєва. – Харків : НТУ «ХПІ», 2016. – 380 с.
14. Козик В. В. Економіка підприємства : навчальний посібник / [В. В. Козик, О. Я. Загорецька, О. Ю. Ємельянов та ін.]. – Львів : «Простір-М», 2017. – 406 с.

15. Економіка підприємства : навчальний практикум : [навч. посіб.] / О. І. Піжук, Г. С. Мельничук, І. В. Мичинська, В. В. Ткаченко. – Ірпінь : Вид-во Нац. ун-ту ДПС України, 2016. – 337 с.

16. Карпенко Ю. В. Економіка підприємства : практикум : навч. посіб. / Ю. В. Карпенко, В. В. Бенях. – Полтава : ПУЕТ, 2017. – 412 с.

17. Підприємницька діяльність та економіка підприємства [Текст] : навч. посіб. / [С. Б. Довбня, Т. Б. Ігнашкіна, А. Б. Педько та ін.]. – Дніпро : Ліра, 2016. – 440 с.

18. Глущенко Л. Д. Практикум з дисципліни «Економіка і фінанси підприємства» для студентів спеціальності 7.06030101 «Менеджмент організацій та адміністрування». Частина 1 : практикум / Глущенко Л. Д., Пілявоз Т. М., Бальзан М. В. – Вінниця : ВНТУ, 2015. – 64 с.

19. Глущенко Л. Д. Практикум з дисципліни «Економіка і фінанси підприємства» для студентів спеціальності 7.06030101 «Менеджмент організацій та адміністрування». Частина 2 : практикум / Глущенко Л. Д., Пілявоз Т. М., Бальзан М. В. – Вінниця : ВНТУ, 2016. – 57 с.

Навчальне видання

**Методичні вказівки
до самостійної роботи
студентів економічних спеціальностей
з вивчення дисципліни
«Економіка і фінанси підприємства»
Частина 2**

Укладачі: Тетяна Миколаївна Пілявоз
Лариса Дмитрівна Глущенко

Рукопис оформила Т. Пілявоз

Редактор В. Дружиніна

Оригінал-макет виготовив О. Ткачук

Підписано до друку 04.03.2020 р.
Формат 29,7×42¼. Папір офсетний.
Гарнітура Times New Roman.
Друк різнографічний. Ум. друк. арк. 3,0.
Наклад 40 (1-й запуск 1–21) пр. Зам. № 2020-042.

Видавець та виготовлювач
Вінницький національний технічний університет,
інформаційний редакційно-видавничий центр.

ВНТУ, ГНК, к. 114.

Хмельницьке шосе, 95,

м. Вінниця, 21021.

Тел. (0432) 65-18-06.

press.vntu.edu.ua;

E-mail: kivc.vntu@gmail.com.

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи
серія ДК № 3516 від 01.07.2009 р.